

6752

نفسی

قند قندهار

(منتخبی از دیوان علامه سردار غلام محمدخان طرزی قندهاری
(از شعرای نامدار اهل سنت افغانستان)) (م ۱۲۴۳ - ۱۳۱۸ هـ.ق.)
در مناقب «اُمّه اطهار (علیهم السلام)» و «دوازده بند عاشورا»

گردآورنده:

سید حسن احمدی نژاد یاغی بلخابی

نشر مجمع ذخائر اسلامی

با همکاری مرکز میراث فرهنگی اهل بیت (ع) - مزار شریف

۱۳۹۵ شمسی

سرشناسه	طرزی، غلام محمد بن رحمدل، ۱۲۴۵ - ۱۳۱۸ ق.
عنوان فراردا دی	دیوان، برگزیده
عنوان و نام پدیدآور	فند فندهار (منتخبی از دیوان علامه سردار غلام محمدخان طرزی فندهاری (از شعرای نامدار اهل سنت افغانستان)) (م ۱۲۲۳ - ۱۳۱۸ ه.ق.) در مناقب «ائمہ اطہار (علیہم السلام)» و «دوازده بند عاشورا» / گردآورنده سیدحسین احمدی نژاد بلخی بلخایی، قم: مجمع ذخایر اسلامی؛ مزار شریف: مرکز میراث فرهنگی اهل بیت (ع)، ۲۰۱۵ م. = ۱۳۹۴.
مشخصات نشر	۱۶۶ ص.
مشخصات ظاهری	۹۷۸-۹۶۴-۹۸۸-۸۸۶-۶
شابک	فیا
وضعیت فهرست نویسی	(منتخبی از دیوان علامه سردار غلام محمدخان طرزی فندهاری (از شعرای نامدار اهل سنت افغانستان)) (م ۱۲۲۳ - ۱۳۱۸ ه.ق.) در مناقب «ائمہ اطہار (علیہم السلام)» و «دوازده بند عاشورا».
عنوان بکر	شعر فارسی دری -- قرن ۱۲ ق.
موضوع	احمدی نژاد، سیدحسین، ۱۳۲۸ -، گردآورنده
شناسه افزوده	۹۷۸-۹۶۴-۹۸۸-۸۸۶-۶
رده بندی کنگره	۱۳۹۲ ۹۰۱۶۱ R / ۳۲۹۰۱
رده بندی دیوبی	۱۳۹۲
شماره کتابشناسی	۷۷۰۳
ملی	

www.ketab.ir

کلیه حقوق این اثر تحت قانون کپی رایت بوده و ترجمه یا چاپ تمام یا بخشی از مطالب آن و نیز درج تمام یا بخشی از آنها در ضمن پانکهای اطلاعاتی و تهیه برنامه‌های رایانه‌ای یا استفاده مطالب و تصاویر در اینترنت و دیگر ابزار و ادوات، به هر نحوی، بدون اجازه قبلی ناشر بصورت کتبی، ممنوع می‌باشد.

© 2016 MAJMA AL-DAKAAIR AL-ISLAMYYAH,

All rights reserved, No part of this book may be reproduced or translated in any form, by print, internet, photo print, microfilm, CDs or any other means without written permission from the publisher

مجمع ذخائر اسلامی - قم، ایران
باهمکاری مرکز میراث فرهنگی اهل بیت (ع) - مزار شریف

قند قندهار

(مجله علمی از دیدگاه اسلامه سردار غلام محمد خان طرزی قندهاری
پس از وفات شیخ حسن احمدی نژاد یحیی بلخی)

پیشگامی / حافانگی

نشر: قم - قم

نوبت چاپ: اول / ش ۱۱ (۲۰۱۶م)

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۸-۸۸۶-۶

مراکز پخش:

قم: خیابان طالقانی (آذر) - کوی ۲۳ - پلاک ۱ - مرکز نشر اسلامی

تلفن: +۹۸ ۲۵۲ ۷۷۱۳ ۷۴۰ دورنگار: +۹۸ ۲۵۲ ۷۷۰ ۱۱۱۹ همراه: +۹۸ ۲۵۲ ۴۰۵

۷۷۲۵-۵۵۳۱-۹۱۱۳۹۰۷۵۳۳

افغانستان - مزار شریف - مرکز میراث فرهنگی اهل بیت (ع): +۹۸ ۲۵۲ ۸۹۲۶۱

نشانی پایگاههای اینترنتی:

www.zakhair.net

info@zakhair.net

www.mzi.ir

info@mzi.ir

قیمت: ۱۶۰۰۰ تومان / دو صد و پنجاه افغانی

۳۹.....	بند اول
۴۰.....	بند دوم
۴۱.....	بند سوم
۴۲.....	بند چهارم
۴۳.....	بند پنجم
۴۴.....	بند ششم
۴۵.....	بند هفتم
۴۶.....	۵- تبییح بند ثالث در منقبت پیامبر خدا
۴۶.....	بند اول
۴۷.....	بند دوم
۴۸.....	بند سوم
۵۰.....	بند چهارم
۵۱.....	بند پنجم
۵۲.....	بند ششم
۵۳.....	بند هفتم
۵۵.....	بند هشتم
۵۶.....	بند نهم
۵۷.....	بند دهم
۵۸.....	بند یازدهم
۵۹.....	بند دوازدهم
۶۱.....	۶- در نعت سید المرسلین شفیح المذنبین محمد ﷺ
۶۵.....	۷- در نعت سرور کائنات مفخر موجودات محمد مصطفی ﷺ
۶۹.....	۸- مناجات پیش رسول رب العالمین محمد مصطفی ﷺ
۷۰.....	۹- در نعت اشرف الرسل و الانبیا محمد ﷺ
۷۳.....	۱۰- در نعت رسول مکرم سید ولد آدم محمد ﷺ
۷۸.....	۱۱- قصیده بهاریه در نعت اشرف الانبیا و المرسلین محمد ﷺ

دفتر دوم: مناقب امیر مومنان علی بن ابی طالب (کرمه الله وجهه) ۸۲

- ۱- ترجیع بند مخمس ۸۲
- ۲- ترجیع مخمس در منقبت شاه ولایت (کرمه الله وجهه) ۸۵
- ۳- ترجیع مخمس در منقبت مظهر العجائب ۸۸
- ۴- ترجیع مخمس در منقبت اسدالله الغالب مظهر العجائب و الغرائب (کرمه الله وجهه) ۹۲
- ۵- ترجیع مخمس در منقبت علی ابن ابیطالب (کرمه الله وجهه) ۹۵
- ۶- ترجیع بند در منقبت مرتضی علی (کرمه الله وجهه) ۹۸
- بند دوم ۹۹
- بند سوم ۱۰۰
- بند چهارم ۱۰۱
- بند پنجم ۱۰۲
- بند ششم ۱۰۳
- بند هفتم ۱۰۴
- ۷- ترجیع بند در منقبت اسد الله الغالب مظهر العجائب علی ابن ابیطالب (کرمه الله وجهه) ۱۰۵
- بند دوم ۱۰۷
- بند سوم ۱۰۸
- بند چهارم ۱۰۹
- بند پنجم ۱۱۱
- بند ششم ۱۱۲
- ۸- قصیده خریفیه در منقبت شاه ولایت حضرت علی (کرمه الله وجهه) ۱۱۳
- ۹- قصیده نرگس در منقبت اسد الله الغالب علی ابن ابی طالب (کرم الله وجهه) ۱۱۸
- ۱۰- قصیده در منقبت اسدالله الغالب علی ابن ابیطالب (کرم الله وجهه) ۱۲۶
- ۱۱- قصیده در منقبت شاه ولایت مآب حضرت علی (کرم الله وجهه) ۱۳۵

- ۱۲- قصیده در منقبت مظهر العجائب علی ابن ابی طالب (کرمه الله وجهه) ۱۳۸
 دفتر سوم: مرثیه کاروان سالار کربلا سید الشهداء امام حسین (علیه السلام)
 ۱۴۲ .....
- ۱- مخمس ۱۴۲
- ۲- قصیده در مرثیه شاه شهیدان امام برحق امام حسین (علیه السلام) ۱۴۵
- ۳- دوازده بند در مرثیه شاه شهیدان امام حسین (علیه السلام) در جواب محتشم
 ۱۴۸ .....
- بند سوم ۱۴۹
- بند دوم ۱۵۱
- بند چهارم ۱۵۲
- بند پنجم ۱۵۳
- بند ششم ۱۵۴
- بند هفتم ۱۵۵
- بند هشتم ۱۵۷
- بند نهم ۱۵۸
- بند دهم ۱۵۹
- بند یازدهم ۱۶۰
- بند دوازدهم ۱۶۱
- ۴- قصیده در منقبت امام ثامن علی بن موسی الرضا علیه السلام ۱۶۲
- ۵- ترتیب اسامی دوازده امام علیهم السلام ۱۶۶
- ۶- مرثیه زینب کبری علیها السلام ۱۶۷

بسمه تعالی

مقدمه

هر کس که دوست دار رسول خدا بود
باید زجان محب علی مرتضی بود
خود مصطفی ز آل علی کی جدا بود
داند یقین کسی که زاهل صفا بود^۱

علامه غلام محمد طرزی فرزند رحیم دل خان، حکمران قندهار سال ۱۲۴۵ هجری - شش هجدهار دیده به جهان گشود. دروس ابتدائی را نزد پدر و ادبیات را نزد عم خود برد. فراگرفت.

وی در عصر ناطقین وقت (دوست محمد خان، محمد اعظم خان و محمد افضل) از احترام زاید الوصل برخوردار بود در عصر از طلایه داران فرهنگ و ادب بود.

روزگار ترکتازی عبدالرحمن، سه ماه به زندان بسر برد. و در نهایت ۱۲۹۹ همراه خانواده خود به کراچی تبعید گردید. با آخه پس از چندی هند را ترک گفته (سال ۱۳۰۲) وارد بغداد گردید. بعد از آن ۱۳۰۱ آهنگ زیارت خانه خدا نمود. مدتی در مکه و مدینه در جوار قبور بزرگان دین و ائمه هدی کتابی به نام (اخلاق حمیدی) را نوشت و به اسم سلطان عبدالحمید عثمانی تصنیف نمود. از وی دیوانی به یادگار مانده است که حاوی چهل هزار بیت می باشد و اولین بار سال ۱۳۱۸ در کراچی چاپ شد.

آخرین چاپ این اثر گرانشنگ در تهران، سال ۱۳۸۱ به کوشش دکتر ننگیالی طرزی، نشر برگ زیتون، اتفاق افتاد که نگارنده توفیق تورق این

مجموعه ادبی را پیدا کرد. آنگاه بود که در فقدان و مظلومیت این اثر مویه کرد لذا تصمیم گرفت اجمالی از زندگینامه صاحب دیوان را ضمن منتخبی از سروده-هایش در اختیار مشتاقان فرهنگ و ادب قرار دهد.

نگارنده هرچند تلاش کرد شرح حال وی را که در خور مقام ایشان باشد در دایرة المعارف افغانستان و دانشنامه ادب فارسی، بخش افغانستان و سایر کتب مربوطه نیافت هرچند فرزند دانشمندش علامه محمود طرزی در مقدمه دیوان شرح حال برای پدر با قلم بسیار گنگ با ادبیات کلاسیک نوشته که برای نگارنده خیلی مفهومی نبود.

حالا چرا مطرعات صاحب قلم کشور و یا بعضاً مدعیان فرهنگ و ادب فارسی نسبت به بسیاری از نخبگان بی توجهی و یا احیاناً بسیار ساده از کنار رجال تاثیر گذار سیاسی و مذهبی عبور می کنند چیست؟ گاهاً به شخصیت هایی خنثی و مرده می پردازند که اثر مثبتی از خود بر جامعه به جا نگذاشته-اند می پردازند. بعضاً آنقدر قلم های هرزه و مستهزل می رود که «از کاه کوهی و از کوهی گاهی» می سازند یا اینکه مرحوم غلام محمد طرزی و فرزند نخبه اش محمود طرزی، از نخبگان عرصه فرهنگ و سیاست قرن سیزدهم و چهارده کشور بودند چرا و چگونه به بوته فراموشی و یا سانسور قرار می گزینند قابل قبول نیست؟ نگارنده به این باور رسیده است که منشا مهوریت و مظلومیت از این طیف افراد و شخصیت ها می-تواند موارد ذیل باشد:

- ۱- نزدیکی و یا خویشاوندی آنان به سلاطین جور و اشراف زامان.
- ۲- حسادت برخی از رقبا و درباریان که خود فاقد اندیشه و تفکراند.
- ۳- قوم گرایی و حب و بغضهای شخصی و احیاناً مذهبی، حزبی و عوامل دیگر و حال اینکه هیچ یک از پاراگراف های فوق منشا عقلانی، فتوت، مردانگی و... ندارد و از مزوم ترین رفتارهای اخلاقی انسان می باشد.

مهم اینکه کسی که قلم بدست می‌گیرد و می‌خواهد به نحوی در سکوی قضاوت تاریخ بنشیند باید حب و بغض‌ها را کنار بزند در غیر این صورت آنچه از این قلم و فکر تراوش می‌کند آلوده به انواع بیماری‌های سیاسی حزبی، قومی، مذهبی و... می‌باشد که در نهایت ثمره‌ای جز بذر تعصب، نفاق، خودسری، بی‌عدالتی، خودمحوری و... نخواهد داشت. و از سویی هیچ دلیلی وجود ندارد و هرکس دربار رفت درباری و بی‌درد و شکمباره باشد. پس این قلم تلیت ندارد.

بنابراین، هر گردی نمی‌تواند گردو باشد. با اینکه غلام محمدخان طرزی و فرزندش به ادعای صاحب راه یافته بودند و به نان و نوایی رسیده بودند ولی در بست‌ترین سیم برق و برق‌های درباریان نشدند زیرا ایشان از خود استقلال فکری داشتند اگر این بود هرگز نگارنده اوقات خود را به نگارش زندگینامه و یا اشعار چنین درباریان به درد سپری نمی‌کرد. به عقیده نگارنده علامت‌های محمدخان طرزی و همین‌طور علامه محمود طرزی از چند ویژگی منحصر بفرد عصر خود برخوردار بودند: آزادی خواهی، وحدت طلبی، عدالت محوری، عشق به احیای ارزش‌های اسلامی بویژه محبت به خاندان پیامبر(ص) بود.

علیرغم فضای اختناق سیاسی و مذهبی حاکم در کشور، فرزند غلام محمد طرزی محمود طرز توانست تنها نقطه‌ای که مذاهب اسلامی را پس از اسلام بهم پیوند می‌زد محبت به خاندان پیامبر اکرم(ص) بود. مطرح نگارنده چند سال قبل مقاله‌ای نوشت تحت عنوان «منادیان وحدت در افغانستان، ایران و شبه قاره هند» در ضمن چهارکس را از پیشتازان و منادیان وحدت جهان اسلام مطرح ساخت یکی علامه محمود طرزی، دیگری علامه سید اسماعیل بلخی، دکتر محمود افشار یزدی و علامه اقبال لاهوری بود که کمتر در مجامع سیاسی مذهبی مطرح اند.

بدون تردید افراد نامبرده در یکصد و پنجاه سال اخیر از اولین منادیان وحدت و آزاداندیشان در کشورهای افغانستان و پاکستان و ایران بودند که علم وحدت را برافراشتند. شما می‌توانید به مقالات محمود طرزی تحت عناوین اتحاد اسلام، حی علی الفلاح و... مراجعه کنید. به خوبی فریاد وحدت-طلبی ایشان را ملاحظه کنید. و همینطور با صراحت تمام می‌توان گفت علامه غلام محمد طرزی نیز با طرح نوری که در دیوانش انداخته است می‌تواند از پیشگامان وحدت در حوزه خراسان بزرگ باشد. حال نگارنده از مبانی حضرات در طرح و یا طرد منادیان وحدت یا دنبال احراز کدام گزینه‌ها هستند آگاهی چندانی ندارد؟

سخن در مورد خورشید سینه‌های سیاسی غلام محمد طرزی بود که باید وی را پدر ادبیات - آن هم از نوع حماسی - در افغانستان دانست.

دیوان علامه غلام محمد طرزی شاید یکی از شاهکارهای بی‌بدیل ادبی در یکی دو قرن اخیر باشد زیرا هم محتوا و هم از نظر اسلوب و بیان و هم از نگاه طرح مسایل سیاسی، اجتماعی و اخلاقی هم-نظیر است. آنچه که نگارنده در صدد اثبات آن است نظرات شاعر به مسایل مهم جهان اسلام مانند: «نبوت»، «امامت» و خلافت مسلمین است که شاعر ارجح بر تمام دغدغه‌های سیاسی اجتماعی که داشته موضوع امامت را پس از نبوت - مطرح عمیق و دقیق قرار داده به خوبی از عهده این کار برآمده و بی‌پرده سخن گفته است.

یا علی تا مصطفی‌ت ساخت زوج فاطمه

همچو عمرو کافری از تیغ تو را با فساد

بر عمرو آسمان بیستون قائمه

طرزی می‌آرد شفیق پیشت حسین و فاطمه

یا علی مشکل گشا دست من افتاده گیر ...

او در مناقب خمسه طيبه و شجره طاهره و ساير ائمه (کرمه الله وجهه) سخنانی بس فاخری دارد. برخلاف شاعران درباری دربارهٔ حادثه جانکاه عاشورا طوری روایت‌گری کرده که گویا خود در صحنه حاضر بوده و فجایعی که بر نواده پیامبر خدا ﷺ گذشته دیده. بالاخره او الم و درد حادثه کربلا را به این زیبایی به تصویر کشیده است.

خاموش طرزیا که دل خلق داغ شد

عالم گشت و جهان بی دماغ گشت^۱

وی بر هیچ پرهائی ضمن درود و سلام به آل پیامبر و خاندان علی (کرمه الله وجهه)، سنت سقرین خویش را نثار دودمان آل سفیان علیه اللعنه و یزید نابکار نموده است.

از وی دوازده بندی به سبک محتشم کاشانی باقی مانده که چگونه در مصیبت نواسه پیامبر خدا ﷺ منیر حسین مرتضی (کرمه الله وجهه) و فاطمه بتول مویه کرده است. نگارنده در این فکر است که چگونه تا حال مناقب و مرثیه‌های طرزی در جامعه شیعی مطرح نشده. این هم نوعی مظلومیت قصه اهل بیت را تداعی می‌کند. بهر صورت شاعر و محبت به خاندان پاک رسول الله ﷺ در افغانستان از جمله میراث بی بدینی است که از گذشته های دور به این مرز و بوم به ارث رسیده است. شیعه و سنی سفتخوار است که دوست دار آل علی (کرمه الله وجهه) است به همین دلیل خود را مدین این بیت رسول الله ﷺ می‌دانند.

بی پرده بگویم:

نگارنده به این نتیجه رسیده است که سهم شاعران اهل سنت از جمله خطه خونین افغانستان نسبت به فرهنگ عاشورا بیشتر است تا شیعیان.

اگر تلاش طلایه داران ادب و فرهنگ کشور مانند: بلخی ها، مولاناها و طرزی ها نبود معلوم نبود که پیوند ما تا چه حدی به معارف اسلامی و اهل بیت عصمت [گره خورده بود و عاشورا در کشور بخون خفته ما چه جایگاهی داشت؟ تنها کشوری که از گذشته های دور به این طرف، سران و دولت مردانش محرم و عاشورا را گرامی داشته و در پای علم حضرت ابوالفضل (کرمه الله وجهه) سینه زده اند و یا در تکایا مویه و سخنرانی نموده اند، افغانستان است. برای اساس بود که نگارنده منتخبی از دیوان اشعار علامه غلام محمدخان طرزی باجه نام «قند قندهار» گردآوری نمود تا یادآوری نماید که محبت خاندان پاک پیامبر ﷺ در تاریخ و اقوام و مذاهب اسلامی کشور ریشه دوانده است. پس باید قدر این همایی و هم کیشی را دانست و باید اعتراف نمود تنها حلقه ای که می تواند امت های مسلمان را گرد هم آورد در همین نکته باریک تر از مو نهفته است.

پس سخن کوتاه نمایم که صاحب دیوان من از عمری تلاش و مبارزه در احیا هویت اسلامی سال ۱۳۱۸ در سرزمین ستم پیشه شام بدرود حیات گفت. خدایش رحمت کند. هم اکنون منتخبی از دیوان ری در سه دفتر می - خوانیم! و نام او را قند قندهار نهاده ایم. به امید توفیق کرده ای اشعار شاعران شیرین سخن پشتو زبان، تاجیکی و ازبکی هموطن که در مدح اهل بیت پیامبر ﷺ سروده اند.

والسلام علیکم و علی عباد الله الصالحین

قم ۹۰/۳/۱۲

حاج سید حسن احمدی نژاد بلخی